

Faunabeheer van de gemeente Apeldoorn

P.H.J. Ganzevles

Met tekeningen van H.A.J. Bonekamp.

Inleiding

De gemeente Apeldoorn beslaat ruim 340 km²; ze behoort daarmee - in oppervlakte - tot de grootste gemeenten van Nederland. Maar liefst 55% van deze oppervlakte wordt ingenomen door bos- en natuurterreinen: 18.700 ha.

Van deze 18.700 ha bos- en natuurterreinen is 67% rijkseigendom. Ruim 15% is eigendom van particulieren, 5% van stichtingen en verenigingen, 2000 ha is in bezit van de gemeente zelf.

De beheersgebieden van de gemeente zijn: Loenermark (1200 ha), Berg en Bos (400 ha), Orderbos (170 ha) en Woudhuis (200 ha). Met uitzondering van het laatste, behoren deze gebieden tot het Centraal Veluws Natuurgebied (CNV). De natuur- en landschapswaarden van dit gebied mogen bekend worden geacht, kort samengevat vloeien deze met name voort uit de uitgestrektheid, het voorkomen van grote aaneengesloten relatief onbewoonde gebieden, de voedselarmoede van de bodem, het voorkomen van Edelhert en Wilde Zwijn en tevens de aanwezigheid van elders bedreigde diersoorten.

Het zal geen verbazing wekken dat er ten aanzien van dit gebied in de loop van de tijd op vele overheidsniveau's en op tal van beleidsterreinen een imposant aantal beleidsnota's is verschenen. In vele van die nota's zijn relevante uitspraken met betrekking tot het faunabeheer te vinden. Bij de formulering van het gemeentelijk faunabeheer is een aantal als uitgangspunt opgenomen. Overigens:

ten tijde van voorbereiding en vaststelling van dat beleid was een van de ongetwijfeld meest relevante beleidsstukken, te weten de Grofwildvisie Veluwe (concept), nog niet aan het papier toevertrouwd. Over deze visie later meer.

Plaats en doelstelling van het gemeentelijk faunabeheer

Het gemeentelijke faunabeheer moet gezien worden als een integraal onderdeel van het bos- en natuurbeleid van de gemeente ten aanzien van de beheersgebieden. Het is gebruikelijk voor de beheersgebieden zogenaamde bosbeheersplannen te maken; die plannen vormen het kader voor het in de komende tien jaar te voeren beleid. In 1987 zijn deze plannen voor het laatst door de gemeenteraad vastgesteld. In deze plannen werd de Nota Faunabeheer reeds aangekondigd, die enkele maanden later, als onderdeel dus van de bosbeheersplannen, eveneens werd vastgesteld.

De gemeente wenst het faunabeheer op een ecologische wijze te benaderen. Het betreft niet alleen grofwild, maar alle (bekende) voorkomende diersoorten. De doelstelling van het faunabeheer is: 'de instandhouding van alle in de terreinen in het wild levende diersoorten in relatie tot elkaar en tot de aanwezige c.q. te verbeteren biotoop'. Op grond daarvan zijn beheersmaatregelen geformuleerd. Die maatregelen beogen een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van het bos. Belangrijk daarbij is: optimale variatie in bos- en vegetatiestructuren; natuurlijk voedselaanbod; voldoende rust en aanwezigheid van schuilgelegenheden.

Algemene en specifieke maatregelen

Het bovenstaande wordt bereikt door bijvoorbeeld gebruik te maken van lichtboomsoorten, geleidelijke overgangen tussen bos en open terreinen te creëren, open plekken te behouden en creëren, dood hout te laten staan c.q. liggen, en dergelijke. Ook zullen waar mogelijk landbouwgronden in of tegen beheersgebieden ontpacht of aangekocht worden ten gunste van door grofwild te benutten grazige open ruimten. Van de rijks- en provinciale overheid wordt verwacht dat zij dit streven stimuleert.

Rust en schuilgelegenheden kan worden verwezenlijkt door openstelling en ontsluiting van het bos volgens het zoneringsprincipe te reguleren en het gemotoriseerd verkeer terug te dringen.

Naast deze algemene maatregelen zijn per beheersgebied en per diersoort specifieke maat-

regelen geformuleerd. Het gaat te ver om ze hier alle te vermelden, als voorbeeld kan echter worden genoemd:

ten aanzien van de Das (in alle beheersgebieden):

- handhaven of gaan beheren van percelen als hakhout
- uitwerken van de zonering van recreatie
- voorzover nodig aanplanten van doornstruiken bij de burchten
- bijhouden informatie over ligging en gebruik van de burchten
- waken tegen doorsnijding van de wissels.

De uitwerking van de aangegeven maatregelen vindt jaarlijks plaats in werkplannen voor de beheersgebieden.

De jacht: ultimum remedium

Een onderdeel van de nota dat binnen en buiten de gemeente veel aandacht heeft gekregen, is de gemeentelijke visie op de jacht. Een faunabeheer dat op een natuurlijke benadering is gestoeld, heeft consequenties voor de regulering door middel van doodschieten van dieren. De bedoeling is om de wildpopulatie en de natuurlijke mogelijkheden van de gebieden op elkaar af te stemmen. Op de geleidelijke weg naar dit evenwicht - via afbouw van de bijvoeding, biotoopverbetering en dergelijke - kan jacht als een beheersmaatregel worden toegepast. Wanneer het evenwicht is bereikt is jacht in het algemeen overbodig; het ingrijpen door de mens dient dan minimaal te zijn. Jacht wordt in de gemeentelijke visie dan ook beschouwd als een 'ultimum remedium', het sluitstuk van het faunabeheer. Naast beheersjacht kan de recreatiejacht worden onderscheiden. Het gaat hier in feite om een vorm van recreatie, waarbij de oogst vooropstaat. Om de oogst groot te kunnen houden, wordt daarbij vaak gestreefd naar onnatuurlijk hoge dichtheden van jachtwildsoorten. Deze jachtvorm past uiteraard niet in de gemeentelijke visie.

De principiële afwijzing van de recreatiejacht wordt ondersteund door praktisch/financiële argumenten. Er zijn weliswaar opbrengsten uit verhuur van het jachtrecht, daar tegenover staan kosten - vaak wat minder zichtbaar - die met name voortvloeien uit de noodzakelijke begeleiding, het voeren en het 'bersen' (rondrijden met de auto wanneer niet tot schot gekomen kan worden of ter opsporing

van 'ziek' geschoten dieren). Deze kosten zijn vele malen groter dan de opbrengsten.

De organisatie van de jacht zal dan ook worden gewijzigd. De jacht zal niet meer worden verhuurd. In de overgangssituatie zal noodzakelijk schieten van dieren in eigen beheer plaatsvinden; dat wil zeggen door het ter zake van wildbeheer vakbekwame personeel van de betrokken gemeentelijke dienst Bos, Natuur en Landschap. Deze wijziging zal in de loop van de tijd worden gerealiseerd. De jachthuurscontracten zullen na afloop van contractperiode (onlangs of binnenkort) niet worden verlengd. Wel is er sprake van een overgangsregeling (tot begin 1992) waarbij, voor zover nodig jagers die thans bij de verhuur of gunning betrokken zijn, kunnen worden uitgenodigd door de hoofden van de beheersgebieden van de bovengenoemde dienst. Inmiddels is een eerste evaluatie over het seizoen 1988-1989 gereed. De regels verbonden aan de overgangperiode, blijken voor jagers en beheerders geen onoverkomelijke bezwaren op te leveren. Het niet tijdig kunnen realiseren van het schieten van biggen - naarmate de tijd vordert wordt dit moeilijker - als gevolg van een geringe belangstelling van de jagers voor dit beheersonderdeel, bleek wel een knelpunt. Dit feit deed zich voorheen ook

voor, hetgeen een extra reden was en blijft om het schieten van dieren in eigen beheer te realiseren.

Grofwildvisie

Zoals reeds gesteld, is bij de formulering van het gewenste beleid rekening gehouden met het beleid van andere instanties; zo is de jacht met oogst als doelstelling ook niet (meer) van toepassing bij Staatsbosbeheer en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. Daarnaast is het principe van de beheersjacht en het streven naar een wildpopulatie die is afgestemd op de natuurlijke mogelijkheden ook uitgesproken in de beheers- en ontwikkelingsprogramma's voor de Veluwe (waarin het beleid ten aanzien van het Nationaal Landschap Veluwe nader is uitgewerkt).

Ondertussen is ook de Grofwildvisie van het rijk in concept verschenen. De gemeentelijke nota sluit hierbij in grote mate aan. De hoofddoelstelling van het rijk voor het grofwildbeleid op de Veluwe is het voeren van een zodanig terreinbeheer dat een zo natuurlijk mogelijke leefwijze van het grofwild over de gehele Veluwe tot stand komt. Apeldoorn is bezig zijn bijdrage aan dit beleid in praktijk te brengen.

■ Ir. P.H.J. Ganzevles, Dienst Bos, Natuur en Landschap, postbus 9033, 7300 ES Apeldoorn.

LITTERATUUR

Gemeente Apeldoorn, Dienst Bos, Natuur en Landschap (1987): Nota faunabeheer. Gemeente Apeldoorn, postbus 9033, 7300 ES Apeldoorn, 44 bladzijden.

Natuurontwikkeling in het boerenland

De Natuur en Milieu Federatie Overijssel heeft een aardig boekje uitgebracht onder de titel: Natuurontwikkeling in het boerenland. Volgens dit boekje heeft de boer wel degelijk veel mogelijkheden om natuurwaarden in het agrarisch landschap te helpen ontwikkelen. Een paar items zijn: houtwallen in het landschap, nestelplaatsen (N.B. ook voor vleermuizen!) op en rond de boerderij, weidevogels, een poel in de wei, enzovoort.

Opvallend bij boekjes als dit is de relatief geringe aandacht voor zoogdieren, terwijl toch het advies om een stapel hout op een rustige hoek van het erf te laten liggen, voor Egels of om als nestplaats te dienen voor een bunzing-

vrouwtje met jongen, snel is gegeven. En als het per sé moet gaan om een bedreigde diersoort, waarom dan niet wat meer gerichte aandacht besteed aan de Das? Overigens heeft de Das natuurlijk ook baat bij het bestaan van houtwallen.

J. v.d. M.

Sieger Timmerman: Natuurontwikkeling in het boerenland. 25 bladzijden, 25 zwartwit foto's, tekeningen van W. Euverman. Uitgave van Natuur en Milieu Federatie Overijssel, Thorbeckegracht 22, 8011 VM Zwolle.

De brochure is voor boeren in Overijssel gratis te bestellen (038-217 166). Andere belangstellenden moeten f 5,- overmaken op gironummer 3 094 594 ten name van Natuur en Milieu Federatie Overijssel, Zwolle, onder vermelding van 'bestelling brochure Natuurontwikkeling'.